

7208
IV

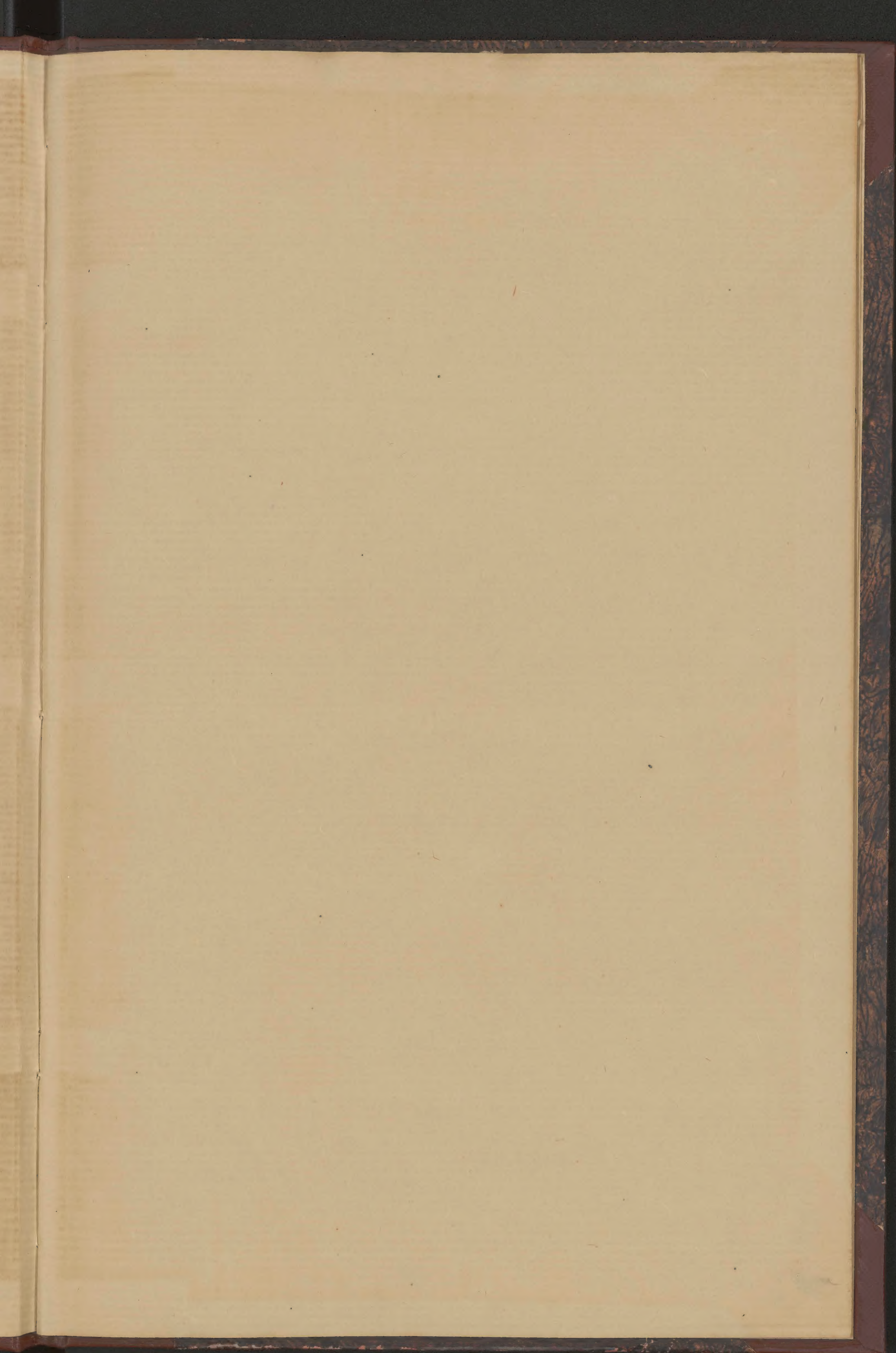
Darował mgr. Witold Łachowski 24. II. 1936.

7208

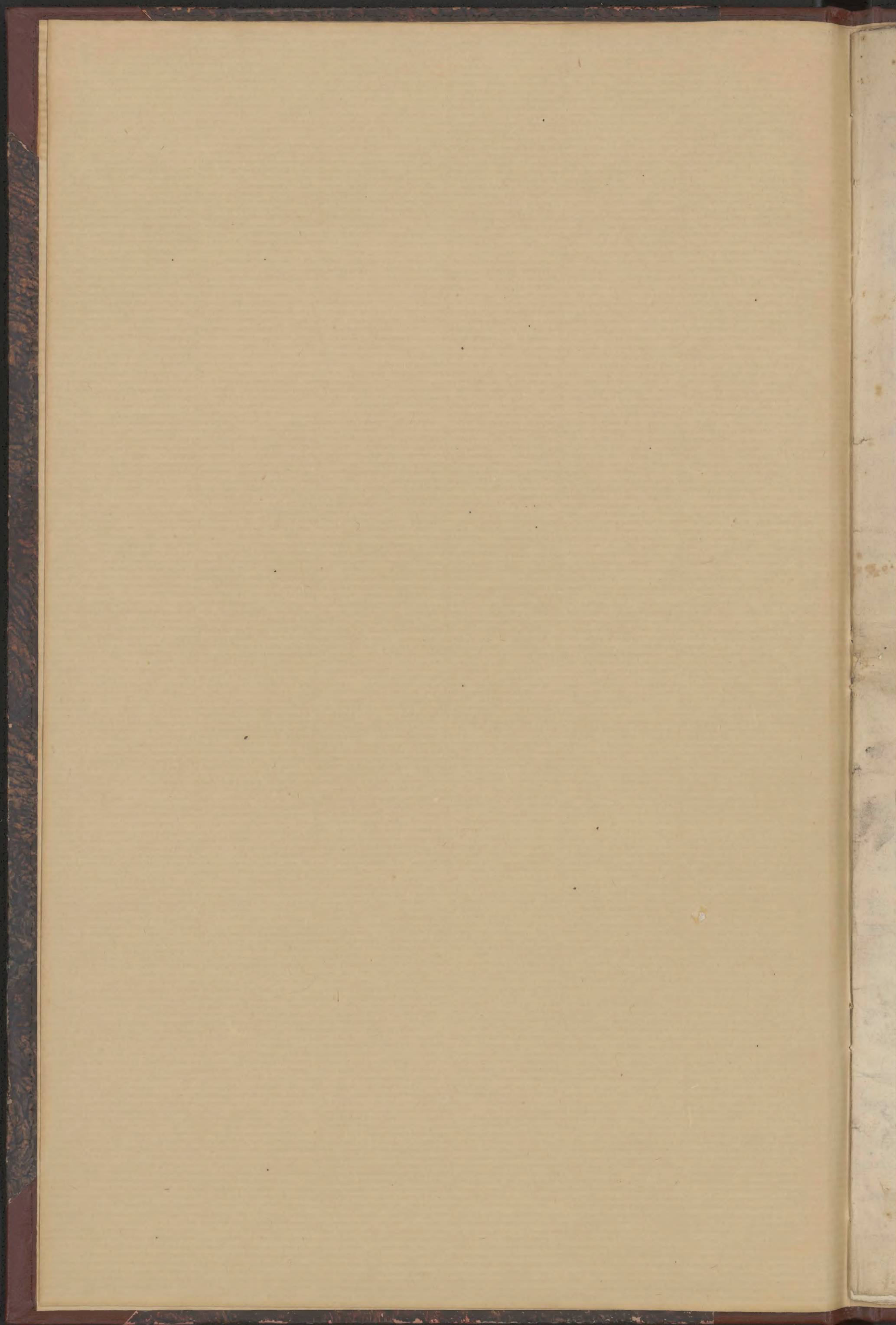
IV

Witold Łachowski

1

Relacya Zustracyi Kanatu Muchawieckiego y Prze-
jemu przyległych przez Jm. Ichm. Panow Platowa Staro-
stę Giedzińskiego y Ożesza Podkomorzego Binskiego Kommissa-
rów Cywilno-Wojskowych Binskich w Roku 1791. odmawionej.

219

Liczenie Przewietnego Powiatu, Kommissya Porządkowa Pⁿⁱ Binskiego, obrotu
nas z Kola swego, do Zustracyi i obserwacyi Kanatu Muchawiec z Pina-
tającego, jako szczególny skutek dzieł tego Powiat Binski jest uszczęśli-
wiającym: dając Jm. Instrukcyę w Punktach: Imo jeśli niedostateczność spła-
wu na Kanale jest z nieukończemnością jego lub niedostatkiem wody: Zdo jeśli
w nim brakuje co, oprócz dokonczemnością podług planu: Drie Co być może,
y powinno być czynionym do wydoskonalenia tego Kanatu: Czo wtedy spo-
dziwać się można jego ukończemnością, i przez jakie środki, a w tedy jakimi
śatkami y jaką nadzieją iżytku handel będzie mógł być prowadzonym. Na
ostatek wyrazić y dochodzić tego wyznaczonego, co Kanatowi y Publicznosci jedy-
tecznym być może. Na tym Przewodnictwem, wziąwszy się do dopełnienia ob-
wiału na nas włożonego, mieliśmy Pisma pod tytułem Relacya Władcy Ka-
mara Starosty Piotrowskiego y Władcy przez Jm. Władcy Butrymowicza
Boska y Podporucznika Pina-
nawcyę całą oznaczającąch niedo-
wzięto widzieć, postanowiliśmy więc, trzymając się opisan' tych bardzo do okoliczności
dokładnie stosowanych, szukać analogii wody, które z wylewów swoich zostawi-
ła y doniesień któreśmy mogli zebrać, z doświadczenia mieszkańców w tych
przyległościach, równie handlujących przez lat kilka tym Kanatem, mające
najlepiej czas wybrany do tej obserwacyi, wiedzieć bowiem potrzeba, że od
miejsc lat, kraj ten zalewom wody podległy, ma Epokę Suszy jakiej Pamię-
tnicy, od lat pięćdziesiąt, sądzić mogący nierówności. Precywnie przed trzema
laty dwa były niezmiernie wylewy, które w tym potwiku, wżytwie przewyższy-
ły. Dały się one, mianowicie Powiatowi Binskiemu, uziąć, zalewem zupełnym
siarwiciem, iż całe korzonem niebyły, y wielkim uszkodzeniem w niżej
Polach, naymniejszą plon w tym kraju przynoszących. ---
Nadzwyczajne te odmiany zostawily dowody, a nam do dochodzenia istoty
wielce stały. Jakoż widać to tych wylewów, kiedy bez pomocy nawet Ka-
natu anielsić można było drogę do spławu komunikującą Muchawiec z
Pina. Przedziwne było przez handlujących, przeprowadzenia Towarów
do Buga z Ławoicą y pomyslnością, skutkowałą przez dwa lata, osmieleni
tym przykładem naśladowali y korzystali z rzeczności, Prowadzący towary mia-
nowicie kłepki y Bala, z lasów leżących nad rzekami Styrem Horyniem, Sta-
ra, do spławu zdolności bardzo, a miejsce o kilkadziesiąt mil od Kanatu
odległych.

odległych. — Lecz w ostatnich trzech latach wylewy w same zamieniacie się w stałe nadzieje zawiodły, także w roku poprzednim znaczna część towarów dębowych zaległa, y Lwów potajemnie ładowano, do Kanatu tylko doprowadzono. — Roku przeszłym też same zaległo od roku towarów y ciwiera doprowadzonych y miejsc dalszych stanęły przed wejściem do rzeki Diny y Kanatu. — W tym zaś roku za pomnożeniem się nieco nad przeszło-roczną wodę w samym nurzaniu lodów starano się zaległe towary wyprowadzić. Gdy zaś woda wiosenna gwałtownie zbiegła, kilka tylko wóli cyli Partyi towarów dębowych na przedzie stojących z wielkim kosztem y największą trudnością, tamując wodę, kopiąc, ciągnąc kilkadziesiąt ludźmi jedną gaszkę wydobywano; z których jedna tylko w Przesciu ¹⁴ w czasie obiadki napłynęła pod Kobryniem, inne dalej, reszta zaś do gmyślego cptawu, kosztownie rozdzielony, y już wyfaszowane. — Zaczeliśmy obserwować od rzeki Diny w tym miejscu gdzie Dwór Kurjeliński leży, zstępując spód rzeki ku Binkówi, innemu czasowi do wydolenia, jeśli w Nim są jakieś zawady poprawy potrzebujące, które nam jako Krajowym w powszechności bytyby wiadome. — Od których do tego byliśmy ubezpieczeni, gdy dniem przed przybyciem naszym, dnia czwartego Miesiaca Sumi przybyły trzy Lwówi wozniarze przesyła Kanat, y na tym miejscu, nieznalcałszy już do cptawu, zstępnęły wody, stanęły y oschły. — Przez Kurjeliyn, Gniezno, Słone, Alinne, Osowe, Bielino do Łachowicz drogę do cptawu oznaczoną, zajmując rzekę Dina. — Ta wsparta dawniej lubo słabymi groblami dla wylotu na nich młynowego; podnosiła znacznie wodę, odpierając rozumem od gębli do Gębli. — Bo każda z tych Wsi nad brzegiem leżąc, swoję młyn miała, y łatwo utrzymywać mogła. — Ze rzeka kręko płynęła, zwracając spód swój na zarostach lasu, trzcin y trawy wielkiej; w planie do cptawu otworzyć trzeba było grobli; na otwarciu grobel w stryżniana ubiegła woda, za sciekami jej pokazały się młoty kręko ięce, które wspaniałe drogi pomazały; prostowano młoty młeki młokopami szewkami, bo jedną z miarą Kanatu szeregna, wędnych miejscach przez węgorki wysokie y piaszczyste, ażeby do cptawu były wygodne, zaciśnie z trudnością będrze. — Drugich przez miejsca muliste, które zaciśnie szeregulnego opatrzenia potrzebować będą. — Łapewna pod zalewem wody, nie mogły być spłodziewane, albo też z powodów wiozku iakiego są kopanemi, iż w niektórych miejscach upatrywano teraz można, że tam nad to są wałce muście, gdzie mieli węgorki obchodzić potrzeba było, tam mieli powiększyła się grabarka. — gdzie zauproszeniem teraz wody bliższy jej sciek znajdzie się do otworzenia

Za przekopaniem

Za przekopaniem spad się powiększył. Woda między Stare y nowe
korzyto dzieląc się: który głębszym nie jest / zupełnie zginęła, y zamiast
owej rzeki powstała płytki y wązki mraz przekodzący przez głą
bokie iamy tak; iż pod Kurylewym Innowieczem w Szerzym
osterech łokci do pięciu, zaledwo na łokieć w samej głębi
było wody, w innych zaledwo znak ciągnącej wody. Między Ra
kodomem Bielinem y Lachowiczami, w wielu miejscach woda
wstrzymana tamami była, w czasie bytności naszej, dla katope
nia towarów drbowych tam stojących, ocalała je coholwiek od
zupełnego zepsucia się, w których bardzo znaczną schody, w prze
szłych latach handlujący ponieśli. Między temi tamami w ma
łych dystansach było wody, że czołnem płynąc można było, gdzie
raz tamą niedość wywołę wodę wznosiła, Suche były miejsca.
Przez ten cały przeciąg Styty y Statki w latach przeszłych wygodnie
przechodziły, mając dość wolną wodę, lubo w górę szły, że po
Limie, w Śniegi głęboko, obfitey, tak rychło stopić y płynąć cho
ciaż Szerokim Kanalem, niemogły; był przeto czas kilka tygodni,
ktorego woda do przecisnienia się potrzebowała. Terazniejsza zaś
Lima mało lodów y Śniegu mająca, mało wiośnie dawała wody, ma
ło ona się wezbrała y więcej trochę niż w tygodniu zupełnie spły
nęła.

Dochodząc do Lachowicz nurk rzeki Biny poszedł ku potudniowi,
mierzemi miejscami, y dość woda zalanem, Kanat zaś mrowa
dzony jest, przez Staw Lachowicki wielką niegdys płaszczyznę
zalewającą. rozkopana tam grobla pokazuje Staw, że lepiej
od innych była zypiana, a ciżbie ieszcze niezruconych budowli sto
jąca, Świdocz, że młyn Fortak y inne wodne fabryki dobrze były
robione, w tym miejscu spad wody był mocniejszy, iż zatrzymana
woda, dla Lyrów oschłych od wiofennego spławu w bardzo małej
odległości wodę podnosiła.

Od Stawu Lachowickiego przez równe błota ku Sieliszczom Ka
nal jest prowadzonym w dość czystych katomarniach. Od Sie
liszczami wpada od potudnia rzeczka mała a błot obszerne, mi
skich y Jezier ciągnąca. Za Utorem pomocą rozkopawszy ją kilka
naście metrów według dla wypuszczenia wody, płytki w tym roku Ka
nal przechodzący, gdy w Kanale wody mierzaląco zatamowawszy mo
cna tamą Kanat, napelnity tak iż woda ciągnąca w Binę zwróciła
Swój bieg ku Horodcowi y pomogła do wypicia z Kanatu.

Od Sieliszcz

O Sieliszczu ku Karczmie wygodzie, lub Ostrowi Koliczemu nazwa-
nem podobnymie farsowym błotem prowadzony jest kanał w row-
nie rzekich Salomach. Podnosząc zaś ku wygodzie, wyszaś dać się
być porzecz, y Ostrowy piaszczyste dożyć wyrobie przez które mied-
scami do ceterach y więcej łoci głęboko kanał jest kopanym, gdzie
ziemię słabą równie wiatr rwał wyrzucone barty piasku, iak wo-
da w wylewie zasypuje.

W tym przeciągu dożyć gęsto wodę zatamowaną znaleźliśmy dla
towarów, z których iedne już do myślego cypłaure zatopiono dru-
gie ieszcze ciągnęto y wydobywano, w nadziei pomocy wody de-
czowej, że już rzeczka pod Sieliszczami wpadająca, mało pomna-
żata. Od Karczmy wygody w rownie w pierwszej dyrekcyi kopany
jest kanał więcej trochę niż o exwierze mili od tej Karczmy m-
kiej tego miejsca gdzie row wielki od Watawa w nadziei spta-
wa, opuszczenia błot y wprowadzenia Jaziora, jest kopanym, sa-
ma być ma przewaga błota, z którego iak powszechnie wszy-
scy uważający zgadzają się, że wody ku Muchawcowi, więcej
zaś ku górze płynie. My iednak = tego doświadczenia mieć
nie mogliśmy gdy przed wygodą na dwa tyżące łoci stając by-
ty zatamowały wodę, woda zaś ta lubo dożyć mało podnie-
siona będąc zwróciła bieg swój ku Muchawcowi y iuż koto
wygody ku Muchawcowi ciągnąc zdawata się przekonywa ten
myślad o bardzo małej różnicy przewagi błota.

Nierozumiejący iednak, ażeby to przewaga błota była przewaga,
jest ona nieawodnie więcej kanału y długości błota. lecz być
się niezdaje wszechłości jego. Bieżąc dalej bawiem z iednej
y drugiej strony Karczmy wygody o koto której ku Potu-
dowi Ostrowi Lwaniem leży widocznie za nim daleko
mniejsza porzecz dać się, stwierdzili też opinią wszy-
ści świadomi potężenia, zapewniali, że o pół mile od ka-
nału, w stronie ku Potudmowi obzerne błota pełne są
ięzre wody, gdy iuż iey w kanale zupełnie brakuje.

O przewagi ku Wsi Borodziezom rownym układem kanał
jest kopanym, z tą tylko różnicą, że coraz wyższemi da-
jąc być miejscami, które naturalnie być muszą. Gdy da-
jąc się kanał ku Potuocy, dożyć bliżo leży gruntów wyso-
kich. że miejscami po labrze ich idzie; przeciwnie ku
Potudmowi, gdy wszyscy świadomi porzeczy zapewniali nas,
że nierównie rozciągają się błota w dyktaney do mil

Ofmii

y dziejściu, pełne Jezior y mek przechodzących; postanowiliśmy
 preto za dokonaniem podwoju o koto Biny Kanatu y Muchaw
 ca, druga zę stronę blot porzwać.

Pod Borodzigami upada rzeczka z Jezior y Blot od Powie
 cia płynąca, która w wylewie dosyć wody dodaje. Na tej
 dawniej miał być Staw młynowy którego y teraz znaki go
 bli y Balow porostają. Od Borodzig do Horodca pot mile
 gdzie Most wodowy postawiony dla wygodnego w cztawie
 przeyscia Statkow y znaki dawnego młyna i grobli porosta
 ją.

Od Horodca do Szlacheckiego Kamienia blisko półtory mi
 le porzycą niską blotami torfowemi w dosyć wielu zatoma
 niach kopany jest Kanat y wprowadzony do rzeczki Wtopy.
 Od Borodzig do tego miejsca, że nigdzie tuwary nie stały y
 woda wstrzymana nie była, Kanat suchy był że ledwo ślad
 był ścieku wody.

Cała ta rozciągłość Kanatu od Lachowicz do Kamienia Szlache
 ckiego bydz może do mil siedmiu. Kanat przez mą kopany zdaje się być
 nad to szeroki bo blisko do 3ch przętów jest to ozdobić lez mniej
 przytępnym, bo naprzed koszt jego kopania znacznie powiększa się,
 powtore, że strzyna większą nagłą wodą wchodzi, y więcej jej do
 wypełnienia Kanatu potrzeba. Dobroć zaś Kanatu na tym za
 lega, ażeby, jeśli niemożna zawrze, przynajmniej większą miarę
 mieć cztawnym. Wszakże ażeby dać sposobność Statkom
 do rozmiania się łatwiej y mniejszym kosztem wyskoki da
 iac myśloby że użyć wygodę.

Niepowinno miogo zastanawiać opisanie wyrażające, że w
 Kanale wody miejscami cale niema, inne bardzo mało mają
 wstrzymaney. rzecz jest bardzo widoczna, że Kanat do spadow
 blotem jest kopany za otwarciem jego grniaca przed tym wo
 da siękła, zamiast blotu y miejsca zapadłego otworzyły się pi
 kne płaszczyny, różne pola mające y niezmiernie obfite pi
 lenych Sianowici, które gdyby mocniejszym osuszeniem wydo
 skonalic, mianowicie stronę południową Kanatu prawie nie mie
 rekálną dotąd, bo ledwo o mil kilka mała wies do drugiej
 jest osadzona. Zapewnie można że do tysiąca rodzin nay
 liczniysze y naywygodniysze miałyby siedliska.

Uproszczenie, Same Kanaty do sptawu, tej nadziei tak pożytecznej dla kra-
ja zmniejszyć nie może, bo używana szlamami woda, Kanale tyle by i z tyłko pod-
nosiła, ile do sptawu potrzeba, niewskazując miejscami woli ludu a
Magazyny po bojach wynalezione, y w nich zamknięta woda, tyle by do-
starczyła ile by przechodziła Statki spuszcili.

To jest znacząca Słoda, że kopiąc Kanat burtę po bojach nie były po-
nadnie sypane, że teraz mało miejsce jest, gdzie para ludzi pod wodzą
iachad można, wiele zaś takich, że i jednym człowiekiem przebrać się nie
podobna, a to jest bez czego Kanat nie może być wygodnym. Gdyby
przychodził do dyskusyjności sptawu, że Słoty y Statki ludzkie lub wo-
tami nie mogły być ciągnięte, handlowicy wygodnym po burtach me-
iarden dostarczenie mieć potrzeb; naostatek, gdyby jednym tym Kan-
tem pomadnie trakt był uformowany, starczy by mogł za trakt publi-
czny, od Kobrynia do Binska hardwarem Podrozinnemu nim przeszedł
całemu dowodząc, pożytku przemysłu y pracy, z chwałą narodu.

Rzeki Włoka, gdzie Kanat jest prowadzonym, ku Polnocy ma błota
bardzo obłężne, z których sieką wody ią pomażać, rozciągając się to
błota ku chłom Berezie Kartuzkiej y łącząc się z błotami któremi Sa-
siolda płynie. Zapewniają nas znający rzeczy, że w wylewie Sasioldy
ciężkie wody błotami temi spada do Włoki. Kościół więc w potrzebie po-
mnożenia wody, do Muchawca, doświadczając czy samym przekopaniem
wody ciężko mogłaby być zwrócona, czy też za podniesieniem wody w
tym miejscu grobla w Sasioldzie z ką zwrót byłby użytecznym.

Płynięcie Rzeki ku Muchawcowi wody dobiega w tym słuchym z a-
si małego, które jednak przestawanie znacznie zmniejszało, że do sptawu
w głębinie brakuje, wpada. Muchawiec dając Narwiłko Dworowi y
Mu niedaleko stajęcej leżącym Mucha-Włoki, wyżej nieco przed staję-
ciem się z Włoką, na Muchawcu jest Staw z Młynem. Gotowy na
tym Magazyn wody do sptawu w dół, opobliwie gdy upuścić się
Kanat kopany przez Ekonomia Bruska ku Pruskiej Błotami, ko-
ry podobno niedość daleko i rzęce wykopanym y otwartym będąc,
pomaga tylko do ocuszenia miejsce przez które kopany i między
wody spada.

Ułożone te Rzeki płynią ku Kobryniowi, po między polami wysoko-
mi nie wielką płaszczyzną w samym wylewie zamykając. Z powy-
ższych gruntu na dwa Rzeki tych obydwóch przerwami będą twar-
dy, lecz dobiega widać maty, podobno bardziej z namieszaniem go-
wody z błot wyższych mieli natury.

Kobryniu Stawu zmieszonego y Młynów są znaki, a na tejże grobli
mość zwodowy, iale y w Horodcu postawiony

[illegible]

my tyl
stony
lymne
i scil
roo

no ca
to, be
oras
daile
kra
londe
sta

y wi
aym
byd
nosu

rdre
Nic
atuo
ow

Ma
To
mio
twci
lebo

Hom
lla
one

101. 401

